

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

О. Коваленко¹, М. Заплатинський²

*1 – Львівський національний університет імені Івана Франка
79008, м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: oleksandrakv@gmail.com*

*2 – Львівська державна академія друкарства
79020, вул. Під Голоском, 19
e-mail: dontbmm@gmail.com*

Розкрито економічну сутність, роль та значення фінансової політики у формуванні трудового потенціалу України. Визначено історичні передумови формування фінансової політики держави та її сучасні особливості в умовах глобальних змін світової економіки. Розширено перелік суб'єктів фінансової політики, обґрунтовано важливість перебування трудового потенціалу в полі зору держави та інших органів влади й управління при формуванні їх фінансової політики. Визначено напрями удосконалення фінансової політики держави та суб'єктів господарювання щодо розвитку трудового потенціалу України.

Ключові слова: фінансова політика, трудовий потенціал, держава, суб'єкти господарювання, населення.

Політика як особливо важливий вид суспільної діяльності людини в умовах товарного способу виробництва та ринкового характеру економіки призначена для реалізації об'єктивної необхідності в управлінні економічними ресурсами на різних рівнях організації економіки. Управління фінансовими ресурсами на основі визначення загальних підходів, принципів, цілей і завдань суб'єктів економіки, а також засобів їх реалізації покликана здійснювати фінансова політика.

Фінансовій політиці в економічній літературі, у частині її бюджетної, податкової та інвестиційної складових, приділено чимало уваги вченими як в Україні, так і за її межами. Вона безпосередньо чи опосередковано пов'язана з формуванням і використанням фінансових ресурсів держави та суб'єктів господарювання на цілі фінансового забезпечення, регулювання і стимулювання розвитку економіки, чого без відповідного зростання трудового потенціалу, в умовах скорочення чисельності працюючого населення та зниження продуктивності праці, досягнути практично не

можливо. Цим можна пояснити необхідність виділення у складі фінансової політики, незалежно від її різновидів та суб'єктів реалізації, окремого напрямку впливу на процеси формування і використання такого важливого економічного ресурсу та фактора виробництва як робоча сила.

Трудовий потенціал робочої сили – це її можливості або ресурси (запаси, засоби тощо) якими вона володіє та використовує у процесі своєї діяльності. Це наявність передової техніки, технології, знань, умінь, навичок, умов праці та багато інших характеристик, що визначають її місце у процесі економічної діяльності.

Метою статті є висвітлення теоретичних аспектів формування фінансової політики загалом та політики, що спрямована на розвиток трудового потенціалу, а також оцінка стану формування і використання трудового потенціалу в економіці України на основі аналізу макроекономічних показників, які комплексно відображають його реальний стан.

В Україні питання розвитку трудових ресурсів, отже їх трудового потенціалу, досліджували Д. Богиня, С. Вовканич, М. Долішній, С. Злупко, Е. Лібанова, І. Лукинов, В. Онікієнко, Є. Палій, В. Приймак, Н. Тітова та інші. Тим не менше проблеми, що завжди мали місце у сфері організації суспільної праці, в умовах сьогодення, під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників, суттєво загострюються. Це викликає потребу у пошуках нових підходів до формування фінансової політики як важливого засобу впливу на стан та динаміку трудового потенціалу.

Економічна сутність фінансової політики та основні підходи до її розуміння історично формувалися в концепціях, які визначають роль держави в управлінні економікою, а також використання відповідних інструментів та механізмів її впливу на суб'єктів фінансових відносин. Основні напрями в теорії фінансів стосовно ролі держави в розвитку суспільства у ХХ ст. визначалися дослідженнями класиків політекономії А. Сміта (1723-1790) та Д. Рікардо (1772-1823), а також англійського економіста Дж. М. Кейнса (1883-1946) та їх послідовників [1, с. 69]. Сутність підходів основоположників класичної школи А. Сміта та Д. Рікардо до розуміння ролі держави в економіці зводилась до її невтручання у процес виробництва, а також збереження вільної конкуренції. За таких умов головну роль у регулюванні економічних процесів відігравали ринкові механізми, а фінансова політика на початок ХХ ст. в основному зводилась до обмеження державних податків і витрат та збалансування бюджету держави.

Роки Першої світової війни та перманентні економічні кризи, що періодично охоплювали усе більше число країн світу, зумовили потребу в зосередженні значних фінансових ресурсів у розпорядженні держав, особливо тих, що були учасниками бойових дій та зростання їх ролі у вирішенні соціально-економічних проблем, що на той час були особливо гострими. Теоретичне обґрунтування зростаючої ролі держави знайшло своє відображення у кейнсіанській теорії, яка стала основою фінансової політики в багатьох країнах світу аж до середини 70-х рр. ХХ ст.

У своїй фінансовій концепції Дж. М. Кейнс виходить із того, що ринкова економіка не може саморегулюватися. З огляду на це, перед державою постає завдання щодо регулювання економічних та соціальних процесів. Вчений

запропонував світовій спільноті вирішувати питання збалансування економіки шляхом регулювання попиту, ввівши поняття “ефективний попит”, що дозволяє досягнути рівноваги між виробництвом і споживанням, доходами та зайнятістю. Ефективний попит стає ціллю державної політики в подоланні економічних криз та безробіття.

Головним засобом втручання держави в циклічний характер розвитку економіки кейнсіанці вважають державні видатки, які стають фактором впливу на особисте та виробниче споживання, на зростання національного доходу. Проте за рахунок зусиль лише однієї держави з плином часу стає усе важче вирішувати проблеми збалансування національних економік. Бюджетний дефіцит, державний борг, інфляція та безробіття стають характерними для більшості країн світу незалежно від наявності у їх розпорядженні фінансових ресурсів та рівня економічного розвитку загалом.

Це викликало потребу у розробці нових економічних концепцій та чергову зміну підходів до формування фінансової політики, яка повинна передбачати поряд із використанням потенціалу держави можливості інших суб’єктів економіки, а саме суб’єктів господарювання (приватних та державних корпорацій) і населення. Необхідність змін у розумінні ролі держави в економіці та формуванні її фінансової політики отримала своє відображення в неокласичній фінансовій теорії, представники якої обґрунтовують важливість державних витрат на розвиток НТП, наукових досліджень та освіти, що повинно сприяти економії витрат та зростанню кваліфікації робочої сили. У зв’язку з цим виникають нові терміни “інвестиції в людину”, “людський капітал”, “інвестиції в людський капітал” тощо. Таким чином в сучасних умовах трудовий потенціал і його зростання стають невід’ємною складовою фінансової політики держави та інших органів влади й управління.

Термін “фінансова політика” містить у собі два поняття: “фінанси” та “політика”. У грецько-російському словнику О. Д. Вейсмана (1899 рік) надається розуміння останнього як державна наука та мистецтво управління державою. Термін “політика” має принаймі два значення – по-перше, це суспільна наука, і по-друге, це особливий вид діяльності на різних рівнях управління економікою [2, с. 67]. В. Федосов, В. Опарін та С. Львовичкін вважають, що “фінансова політика... є комплексом дій і заходів держави в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансів” [2, с. 68].

У іншому випадку та значно ширше розглядають фінансову політику П. І. Юхименко, В. М. Федосов, Л. Л. Лабезник та їх однодумці. Під фінансовою політикою вчені розуміють цілеспрямовану діяльність держави та інших суб’єктів господарювання у сфері формування, розподілу й використання фінансових ресурсів задля досягнення поставленої мети. Залежно від рівня реалізації виділяють окремі її складові: фінансову політику держави (макрорівень); фінансову політику суб’єктів господарювання (мікрорівень); фінансову політику міжнародних організацій та фінансових інституцій (міжнародний рівень) [3, с. 207].

Основною метою фінансової політики є створення раціональної системи управління фінансовими ресурсами, спрямованої на забезпечення стратегічних і

тактичних завдань економічної діяльності. При цьому пріоритетне значення, на думку вчених, має розробка і реалізація фінансової політики держави [3, с. 208]. Держава у даному випадку повинна забезпечувати рівні економічні умови діяльності усіх без виключення суб'єктів економіки та фінансової системи. Особливої уваги при цьому заслуговують домашні господарства захист яких з боку держави є особливо необхідним.

До стратегічних цілей В. Є. Леонтьєв та Н. П. Радковська відносять фінансування стабільного розвитку економіки, фінансове забезпечення економічної незалежності держави, підтримку платоспроможності держави та суб'єктів господарювання. До тактичних цілей фінансової політики віднесено забезпечення макроекономічної збалансованості, досягнення бюджетного профіциту, оптимізацію обсягу державного боргу, організацію фінансового контролю, розроблення і затвердження стабільного фінансового законодавства. В якості тактичних заходів стратегічного орієнтиру фінансової політики А. П. Вожжов та Р. О. Новікова вбачають кредитну емісію як основний елемент державної інвестиційної політики [4, с. 61].

Серед проблем формування та реалізації фінансово-економічної політики, науковці вказують на відсутність розробленої та затвердженої довготермінової програми економічного розвитку. Перманентні зміни у підходах до управління економікою негативно позначаються на важелях реалізації концепцій економічного та соціального розвитку. Складність досягнення цілей фінансової політики у практичній площині проявляється у низці об'єктивних проблем, що містяться у бюджетній та податковій сферах, а також у фінансах реального сектора економіки.

У сфері бюджетної політики: 1) незначні (за обсягами) суми бюджетних коштів та їх хронічна нестача; 2) нераціональна структура витрат і неефективне використання бюджетних коштів; 3) надмірна централізація фінансових ресурсів, що не сприяє максимальній мобілізації внутрішніх резервів регіонів.

У сфері податкової політики: 1) порівняно високий рівень податкового навантаження та низький рівень надходжень податків, через ухилення від їхньої сплати та приховування платниками реальних доходів; 2) систематичні порушення економічних інтересів платників податків та податкових органів на користь держави або окремих корпоративних груп.

У сфері фінансів реального сектору: 1) низький рівень забезпеченості суб'єктів господарювання власними оборотними коштами за наявності гіпертрофованої кредиторської заборгованості [5, с. 53].

Однією із ключових складових фінансової політики є бюджетна політика держави та місцевих органів влади. Як зазначає В. П. Кудряшов, головною метою бюджетної політики є "... збільшення реальних доходів громадян, поліпшення якості товарів і послуг, що надаються населенню, створення належних умов для здобуття освіти, охорони здоров'я, підвищення культури, захисту конституційних прав, охорони навколишнього середовища та ін." [6, с. 7]. Її формування та реалізація на практиці витікають із соціально-економічної природи, функцій та завдань держави, оскільки в умовах ринку значна частина юридичних та особливо фізичних осіб (по

причині нееквівалентного обміну та заниженої вартості робочої сили, а також наднизьких доходів переважної більшості населення) не здатна на самозабезпечення. За сучасних умов економіка України у значній мірі не в змозі надавати на безоплатній основі нематеріальні послуги населенню, цим безпосередньо займається саме держава. Ще німецькі економісти наголошували на функції держави як “виробника” безпеки, правосуддя, освіти тощо, оскільки небажаними для країни є господарський занепад та злиденність її громадян.

Стан економіки та добробут громадян є прямо залежними величинами. При зростанні щорічних обсягів ВВП формуються передумови для зростання кількості робочих місць, підвищення заробітних плат, розширення купівельної спроможності населення. Натомість, статистика свідчить про протилежне (табл. 1).

Таблиця 1

Індекси основних соціально-економічних показників України

(відсотків до попереднього року)

Макроекономічні показники	Роки								
	2000	2005	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ВВП:									
- (у цінах попереднього року);	105,9	103,1	104,1	100,2	100,0	93,4	90,2	102,4	102,5
- у розрахунку на одну особу.	106,7	103,8	104,5	100,4	100,3	93,7	90,6	102,9	103,0
Чисельність постійного населення (на кінець року)	99,1	99,3	99,6	99,8	99,7	99,7	99,6	99,6	99,5
Кількість зайнятих	101,1	101,9	100,4	100,1	100,2	93,6	...*	99,0	99,3
Середньомісячна заробітна плата:									
- номінальна	129,6	136,7	120,0	114,9	107,9	106,0	120,5	123,6	137,1
- реальна	99,1	120,3	110,2	114,4	108,2	93,5	79,8	109,0	119,1

Примітка: порівняння даних стало неможливим через зміни в організації обстеження.

Джерело: [7, с. 27]

Як видно в таблиці 1, щорічний приріст ВВП (за виключенням 2013-2015 років) не є результатом зростання кількості зайнятого населення при тому, що чисельність постійного населення України упродовж 2000-2017 років мала стійку тенденцію до скорочення. Окрім того реальна заробітна плата значно відстає від номінальної

(окрім 2013 р.), що є свідченням певних недоліків в організації та оплаті праці, отже недоліків у формуванні трудового потенціалу країни.

Серед переліку економічних суб'єктів державі традиційно відводиться головна роль, оскільки вона виступає, у більшості випадків, модератором змін як в економіці так і в суспільстві загалом. Проте для цього держава повинна мати, окрім розробленої стратегії та прийнятих програм розвитку, ще й необхідні для цього фінансові ресурси. Судячи із структури валового внутрішнього продукту (за категоріями доходу) можна зробити висновок про скорочення та в цілому незначні фінансові можливості держави у фінансовому забезпеченні її діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Структура валового внутрішнього продукту за категоріями доходу

	2000	2005	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Валовий внутрішній продукт	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Оплата праці найманих працівників	42,3	49,1	48,2	50,5	50,1	46,3	39,1	36,6	39,2
Податки за виключенням субсидій на в-во та імпорт	16,8	12,7	11,8	12,7	12,5	12,9	15,9	15,5	15,7
на продукти	15,2	12,0	11,5	13,5	12,2	12,9	15,0	15,2	15,6
інші, пов'язані з виробництвом	1,6	0,7	0,3	-0,8	0,3	0,0	0,9	0,3	0,1
Валовий прибуток, змішаний дохід	40,9	38,2	40,0	36,8	37,4	40,8	45,0	47,9	45,1

Джерело: [7, с. 211; 8, с.198].

Відображена у таблиці 2 структура ВВП свідчить про розподіл фінансових ресурсів на етапі виробництва між трьома основними суб'єктами фінансової системи країни, а саме державою, суб'єктами господарювання та населенням.

Зменшення частки держави із 16,8 % у 2000 році до 15,5 % у 2016 р. не може не позначитися на її фінансових можливостях. Особливо складним для державних фінансів був 2010 рік, де її фінансові можливості були особливо обмеженими.

Подібні зміни у доходах основних суб'єктів економіки свідчать про процеси децентралізації фінансових ресурсів країни та відносно покращення фінансових можливостей суб'єктів господарювання. У зв'язку із цим основні зусилля держави повинні бути зосереджені на удосконаленні фінансових відносин між різними рівнями, секторами та ланками фінансової системи. Створення умов для розвитку економіки слід розглядати не тільки як надання різного роду фінансової допомоги,

але і як створення нормативно-правових умов діяльності для всіх без виключення юридичних та фізичних осіб. При цьому правила економічної поведінки повинні базуватися на єдиних принципах.

Заходи з боку держави на підтримку економіки, що у багатьох випадках розглядаються як виділення бюджетних коштів чи податкові преференції, в сучасних умовах не є достатньо обґрунтованими, оскільки стають надто обтяжливими для державних фінансів та суспільства в цілому. Багаторічна практика доводить, що між різного роду пільгами і підвищенням ефективності діяльності економічних суб'єктів немає прямого зв'язку. Преференції з боку держави доцільно надавати лише тим суб'єктам господарювання, які реально нарощують обсяги виробництва, виражені у фізичних одиницях виміру та покращують якісні показники діяльності. Фінансова допомога, що не підкріплена вимогами до її одержувачів лише породжує споживацькі настрої, що можна помітити у багатьох сферах та галузях економіки.

Чим нижча ціна, тим вищий попит, що підтверджується Законом попиту. Збільшення доходів населення через зниження податків, підвищить його купівельну спроможність. Збільшення попиту стимулюватиме зростання обсягів виробництва, що, у свою чергу, викличе потребу у нарощенні факторів виробництва, серед яких провідна роль належить праці.

В умовах посилення постіндустріальної економіки, де на перший план виступають інтелектуальний або людський фактор, перед державою стоїть завдання розробити інноваційну модель розвитку, яка вивела б країну на етап виробництва продукції значно складнішого технологічного укладу. Якщо сьогодні Україна в основному спеціалізується на виробництві продукції хімічної, металургійної, легкої та харчової промисловості, то розвинуті країни – на нано-та біотехнологіях.

Основне твердження неокласичної теорії, що особливо актуальне для сучасного стану економіки України полягає в тому, що нагромадження знань, які втілені у нововведеннях і реалізовані в людському чи уречевленому капіталі, виступають основним джерелом економічного зростання та ефективності виробництва [9, с. 335].

Сучасне глобалізоване середовище формує світову конкуренцію, де в боротьбу вступають цивілізації, регіони, країни, ТНК, ТНБ, інші суб'єкти глобального простору „за конкурентні переваги в умовах високого рівня монополізації, посилення сукупного впливу раніше ізольованих чинників та зміни всієї парадигми їх розвитку” [10, с. 97]. Конкурентоспроможність є важливою вимогою сучасного глобалізованого світу і основним критерієм розвитку відкритої економіки [11, с. 38]. Неможливість України стати учасником регіонального та глобального угруповання зумовлене саме низькою конкурентоспроможністю її національної фінансової системи, відсутністю інвестиційної привабливості.

Щорічне проведення державою заходів по підвищенню пенсій, заробітних плат, субсидій, різного роду соціальних допомог тощо, суттєво обтяжує бюджет та унеможливорює реалізацію програм розвитку економіки. Такі дії є економічно необґрунтованими якщо провокують зростання цін на товари та тарифів на послуги.

Попередні роки свідчать про реалізацію державою заходів у соціальній сфері, проте це нічого окрім потреби подальшого збільшення видатків з державного та

місцевих бюджетів не принесло. Таким чином перед державою постійно стоїть завдання обрання стратегічно вивіреного курсу фінансової політики, орієнтованого на довготривалу перспективу розвитку економіки. Лише при фізичному зростанні виробництва з'явиться можливість підвищувати оплату праці, поповнювати бюджет країни у необхідному обсязі та стати позичальником на міжнародному рівні.

Вітчизняні підприємства, продукція яких доволі конкурентоспроможна на вітчизняному ринку, не завжди мають можливості збуту, що зумовлене відсутністю замовлень. За офіційними даними, українська продукція доволі часто має вищий клас за продукцію, що імпортується та краще адаптована до вимог національної експлуатації.

Незважаючи на загальне розуміння необхідності інноваційного розвитку, практика відстає. Про це свідчать статистичні дані за 2010-2017 рр. (табл. 3).

Таблиця 3

Впровадження нових технологічних процесів та освоєння виробництва нових видів продукції у промисловості України

Напрями інноваційної діяльності	2010	2014	2015	2017
Впровадження нових технологічних процесів	2043	1743	1217	1831
у т.ч., маловідходних, ресурсозберігаючих та безвідходних	479	447	458	611
Освоєно виробництво інноваційної продукції (найменувань)	2408	3661	3136	2387
з них, нових видів техніки	663	1314	966	751

Джерело: [7, с. 472].

Для порівняння у 1992 році було запроваджено 6 495 нових прогресивних технологічних процесів, із них маловідходних та ресурсозберігаючих 1 651. З кожним наступним роком такі показники ставали усе меншими.

Основними факторами, що стримують впровадження передових технологій можна назвати: обмеженість фінансування; низькокваліфікований персонал; організаційні та правові проблеми; відсутність науково-технічної підтримки; нерозвиненість інноваційної інфраструктури; нестабільність організаційно-економічного забезпечення; неузгодженість дій та неспівпадіння інтересів учасників інноваційного процесу тощо.

Як свідчить служба статистики України, найбільший обсяг у фінансуванні інноваційної діяльності здійснюють самі підприємства. Катастрофічно знизилась частка іноземних інвестицій з 30 % у 2010 році до 1,2 % у 2017 році. Участь держави та місцевих органів влади залишається на вкрай низькому рівні (табл. 4).

Таким чином інновації необхідно розглядати як комплекс організаційно-технічних та економіко-правових заходів, направлених на створення нових вартостей. Серед їх переліку особливо проблемною, в сучасних умовах, видається фінансова складова. У зв'язку з цим фінансове забезпечення інноваційного розвитку

може отримати додатковий імпульс за рахунок бюджетного фінансування, що стане можливим при зміні фінансової політики держави.

Таблиця 4

Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості
(% до загального обсягу)

Джерела фінансування	2010	2014	2015	2017
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0
у т.ч. за рахунок:				
- держбюджету	1,1	4,5	0,4	2,5
- місцевих бюджетів	0,1	0,1	0,3	1,0
- власних коштів	59,4	85,0	97,2	84,5
- вітчизняних інвесторів	0,4	0,1	0,5	3,0
- іноземних держав	30,0	1,8	0,4	1,2
- інших джерел	9,0	8,5	1,2	7,8

Джерело: [7, с. 471].

Окрім того не менш важливим завданням держави, з метою формування внутрішнього інвестора, повинно стати перетворення людини у рівноправного суб'єкта фінансової системи. Надаючи фізичній особі широкі права та можливості участі на фінансово-кредитному ринку держава зможе отримувати надійного інвестора, що об'єктивно зацікавлений у розвитку національної економіки. Це сприятиме покращенню стану фінансової системи, буде подолана криза недовіри населення до фінансово-кредитних установ.

Не менш важливим, в сучасних умовах, є співробітництво з високорозвиненими країнами, що сприятиме технічному та технологічному оновленню виробництва, повній модернізації промислових підприємств, підвищенню кваліфікації кадрів тощо. Таке співробітництво вимагає не тільки мобілізації, але і раціонального використання усіх наявних ресурсів. Зокрема, є недопустимою приватизація, яка служить виключно для покриття бюджетного дефіциту, що призводить до втрат економічних вигод держави у майбутньому. Це, переважно, підприємства стратегічного характеру, які при оновленні технічної бази зможуть приносити щонайменше 1/3 ВВП країни.

Оновлення матеріально-технічної бази як діючих, так і виставлених на продаж підприємств викличе попит на робочу силу, що сприятиме підвищенню продуктивності праці, нарощенню обсягів реалізації і поповненню державної казни.

В Україні модернізація економіки стане можливою лише за рахунок спільних зусиль усіх економічних суб'єктів, вирішення крупних інфраструктурних, галузевих, інноваційно-інвестиційних проектів, що сприятиме зміцненню її конкурентоспроможності у глобальному середовищі. Зусиль однієї держави, як це у більшості має місце, сьогодні недостатньо, а суб'єкти господарювання та населення до умов конкурентного середовища виявились не підготовленими. Таким чином фінансова система, у розрізі її окремих складових (суб'єктів та об'єктів фінансових

відносин), має різний рівень організації, що вкрай негативно відбивається на її результативності, оскільки успіхи в одній сфері нівелюються невдачами в іншій.

Ціллю фінансової політики в Україні повинно стати не рівень заробітних плат європейських країн, а забезпечення населення високою купівельною спроможністю. Тобто, кожна сім'я повинна мати змогу забезпечити себе товарами першої необхідності, реалізувати право на відпочинок та здатність оплатити навчання членів сім'ї, духовний розвиток, здатність придбати ліки, пройти медогляд тощо. На сьогодні, дивлячись на заробітну плату більшості працюючого населення, це виглядає неможливим.

Як перед державою, так і перед іншими суб'єктами економіки стоїть завдання глибокого усвідомлення необхідності удосконалення фінансової політики щодо формування трудового потенціалу. У зв'язку з цим держава, виходячи з її соціально-економічної природи, зобов'язана:

- впливати на рівень цін, тарифів, норми витрат та доходів суб'єктів економіки;
- сприяти імпортозаміщенню на товари власного виробництва, що сприятиме скороченню імпорту та подоланню дефіциту платіжного балансу;
- сприяти співробітництву з вітчизняними виробниками у системі державних замовлень;
- розвивати інноваційну складову економіки через збільшення фінансування;
- фінансова підтримка у першу чергу тих підприємств, які визначають науково-технічний прогрес та посідають провідні місця у програмі виведення економіки на якісно новий, вищий рівень.

Суб'єкти господарювання також не повинні знаходитись осторонь у реалізації політики зміцнення трудового потенціалу, а саме:

- сприяти підвищенню кваліфікації працівників;
- укладати замовлення з вітчизняними виробниками по виготовленню необхідної продукції;
- забезпечити виробництво удосконаленою технологією;
- формувати зацікавленість працівників (робітників, інженерів, інших категорій) у нарощенні продуктивності та економії праці.

В цілому можна зробити висновок, що причиною багатьох проблем є недостатньо виважена та непослідовна державна фінансова політика, яка нерозривно пов'язана з державною економічною політикою. Економіка, у свою чергу, може стати ефективною лише при належному використанні трудового потенціалу.

Список використаної літератури

1. Фінанси: підруч. / І. О. Лютий, С. Я. Боринець, З. С. Варналій та ін.; за ред. д.е.н., проф. І. О. Лютого. – К. : В-цтво Ліра-К, 2017. – 728 с.
2. Лазебник Л. Л. Сутність та компоненти фінансової політики / Л. Л. Лазебник // Фінанси України. – 2006. – № 1. – С. 66 – 73.
3. Юхименко П. І. Теорія фінансів: підруч. / за ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

4. Опарін В. М. Фіскальні засоби стимулювання економічного зростання / В. М. Опарін, М. М. Фельдгольц // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 61 – 70.
5. Даниленко А. І. Проблеми фінансової політики України й розвитку фінансово-монетарних важелів її реалізації / А. І. Даниленко // Фінанси України. – 2007. – № 9. – С. 51 – 58.
6. Кудряшов В. П. Засади бюджетної політики розвитку / В. П. Кудряшов // Фінанси України. – 2007. – № 7. – С. 3 – 19.
7. Статистичний щорічник України за 2017 рік. – К. : 2018, 535 с.
8. Статистичний щорічник України за 2018 рік. – К. : 2019, 482 с.
9. Глобальний конкурентний простір : монографія / О. Г. Білорус та ін.; кер. авт. колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. – К. : КНЕУ, 2007. – 680 с.
10. Уманців Ю. М. Економічна конкуренція в умовах фінансової глобалізації / Ю. М. Уманців // Фінанси України. – 2009. – № 10. – С. 95 – 106.
11. Мацибора Т. Конкурентоспроможність як фактор інвестиційної привабливості видів економічної діяльності / Т. Мацибора // Економіка України. – 2011. – № 9. – С. 38–42.

References

1. Ljutij, I. O., Borinac, S. Ja., Varnalij, Z.S. & (Eds.). (2017). *Finansi [Finance]*. Kyiv : Lira-K [in Ukrainian].
2. Lazebnik, L. L. (2006). Sutnist ta komponenti finansovoї polityky [Essence and components of financial policy]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 1, 66–73 [in Ukrainian].
3. Juhimenko, P. I., Fedosov, V. M., Lazebnik, L. L. & (Eds.). (2010). *Teorija finansiv: [Theory of Finance]*. Kyiv : Centr uchbovohoї literatury [in Ukrainian].
4. Oparin, V. M. (2006). Fiskalni zasobi stimulujuvannja ekonomichnogo zrostantnja [Fiscal means of stimulating economic growth]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 1, 61–70 [in Ukrainian].
5. Danilenko, A. I. (2007). Problemy finansovoї polityky Ukrainy j rozvytku finansovo-monetarnyh vazheliv jiji realizaciji [Problems of financial policy of Ukraine and development financially monetary levers of implementation]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 9, 51–58 [in Ukrainian].
6. Kudrjashov, V. P. (2007). Zasady bjudzhetnoї polityky rozvytku [Principles of budgetary development policy]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 7, 3–19 [in Ukrainian].
7. *Statistichnij shhorichnik Ukraini za 2017 rik [Statistical yearbook of Ukraine for 2017]*. Kyiv : Derzhkomstat Ukrainy [in Ukrainian].
8. *Statistichnij shhorichnik Ukraini za 2018 rik [Statistical yearbook of Ukraine for 2018]*. Kyiv : Derzhkomstat Ukrainy [in Ukrainian].
9. Bilorus, O. G. & (Eds.). (2007). *Globalnyj konkurentnyj prostir [Global competitive space]*. Kyiv : KNEU [in Ukrainian].
10. Umanciv, Ju. M. (2009). Ekonomichna konkurencija v umovah finansovoї globalizaciji [Economic competition in the context of financial globalization]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 10, 95–106 [in Ukrainian].

11. Macibora, T. (2011). Konkurentospromozhnist jak faktor investicijnoї privablivosti vidiv ekonomichnoї dijalnosti [Competitiveness as a factor of investment and attractiveness of economic activities]. *Ekonomika Ukrajinі – Economy of Ukraine*, 9, 38–42 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 26.09.2019

Прийнята до друку 13.11.2019

FINANCIAL POLICY FORMATION LABOR POTENTIAL OF UKRAINE

O. Kovalenko¹, M. Zaplatynski²

1 – Ivan Franko National University of Lviv

79008, Lviv, Svoboda Avenue, 18

e-mail: oleksandrakv@gmail.com

2 – Ukrainian Academy of Printing

79008, Lviv, Pid Goloskom street, 19

e-mail: dontbmm@gmail.com

The economic essence, role and importance of financial policy in formation the labor potential of Ukraine are revealed. The historical preconditions formation of the financial policy of state and its modern features in conditions of global changes of the world economy are determined. The list of subjects of financial policy has been expanded, the importance staying labor potential in the field of view the state and other bodies of power in the formation of their financial policy has been substantiated. The directions of improvement the financial policy of state and economic entities concerning the development of Ukraine's labor potential are determined.

Among the list of economic subjects, the state has traditionally been given the main role, since it acts, in most cases, as moderator of changes both in the economy and in society as a whole. However, for state, in addition to the developed strategy and adopted development programs, the necessary financial resources for this should be available. Based on the structure of the gross domestic product (by categories of income), the conclusion is drawn about the reduction and, in general, the insignificant financial capacity of state in the financial provision of its activities.

Similar changes in the incomes of main economic entities indicate the processes of decentralization financial resources of the country and the relative improvement of financial capacity of economic entities. In this regard, the main efforts of state should be focused on improving financial relations between different levels, sectors and parts of financial system. Creating conditions for development of economy should be considered not only as the provision of various kinds of financial assistance, but also as the creation of legal and

regulatory conditions for all, without excluding legal entities and individuals. And, the rules of economic behavior should be based on uniform principles.

Measures from the state side, in support of economy, which in many cases are considered as the allocation of budgetary funds, or the reduction of tax rates, in modern conditions, are not sufficiently substantiated as they become too burdensome for public finances and society as a whole. Many years practice proves that there is no direct connection between various kinds of privileges and increasing the efficiency of economic entities. It is advisable to give the state preferences to those economic entities that actually increase production volumes, expressed in physical units of measurement, and improve qualitative performance indicators. Financial assistance, which does not establish a requirement for its reinsurers, only generates consumer sentiment that can be noticed in many spheres and sectors of economy.

In the conditions of strengthening the post-industrial economy, where the intellectual or human factor is at the first plan, the state faces the task of developing an innovative model of development that would lead the country to a stage of production a much more complicated technological structure. If, today, Ukraine mainly specializes on production of products chemical, metallurgical, light and food industries, developed countries have long been specialized in nanoscience and biotechnology.

Both the state and other entities of economy faces the task of deep awareness of need to improve financial policy regarding the formation of labor potential. In this regard, the state, based on its socio-economic nature, must: to influence on the level of prices, tariffs, norms of expenses and incomes the subjects of economy; to promote import substitution for goods of own production, which will help to reduce imports and overcome the balance of payments deficit; to promote cooperation with domestic producers in the system of state orders; to develop the innovative component of economy through expanse funding; financial support, first of all, enterprises that determine scientific and technological progress and occupy leading positions in the program of economic output to a higher level.

Business entities should also: promote the professional development of employees; to make an order with domestic producers; to provide production with the advanced technology; to form the interest of workers (engineers, other categories) in increasing productivity and saving labor.

On the whole, it can be concluded that the reason for many problems is the inadequate and inconsistent state fiscal policy, which is inextricably linked with state economic policy. In turn, the economy can become effective only if the labor potential is properly used.

Key words: financial policy, labor potential, state, economic entities, population.